

SPOTKANIA Z ZABYTKAMI

miesięcznik popularnonaukowy

TOWARZYSTWA OPIEKI NAD ZABYTKAMI



zrealizowano w ramach Programu Operacyjnego Promocja Czytelnictwa ogłoszonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

11 (237) XXX Warszawa 2006

ADRES REDAKCJI:

00-460 Warszawa
ul. Agrykoli 1

tel./fax 0-22 622-46-63, tel. 0-22 621-62-41 w. 281

e-mail: spotkania@zabytki-tonz.pl

<http://www.spotkania.pl>

RADA REDAKCYJNA:

mgr Jerzy Jasiuk, prof. dr hab. Marek Kwiatkowski, red. Krzysztof Nowiński, dr hab. arch. Krystyna Pawłowska, prof. dr hab. Jacek Purchla, prof. dr hab. Andrzej Rottermund, prof. dr hab. Bogumiła Rouba, prof. dr hab. Anna Sieradzka, mgr Ewa Siurawska, mgr Andrzej Sołtan, dr Marian Sołtysiak (przewodniczący), dr hab. inż. Bogusław Szmygin, prof. dr hab. Andrzej Tomaszewski, prof. dr hab. arch. Wiktor Zin

REDAKCJA:

Wojciech Przybyszewski

redaktor naczelny

Lidia Bruszezwska

zastępca red. nac.

Ewa A. Kamińska

sekretarz redakcji

Jarosław Komorowski

Zbigniew Michalczyk

opracowanie graficzno-techniczne:

Elżbieta Wysocka-Zbiegień

WSPÓŁPRACUJĄ:

Ryszard Bobrow, Dorota Gabryś, Witold P. Glinkowski, Michał Gradowski, Stanisław Grzelachowski, Adam Konopacki, Marek Konopka, Robert M. Kunkel, Zdzisław Skrok, Małgorzata Smoła, Janusz Sujecki, Tomasz Urzykowski, Hanna Widacka, Wanda Załęska

Wydaje:



Oficyna Wydawnicza Towarzystwa Opieki nad Zabytkami

dyrektor: Ewa Siurawska

00-460 Warszawa, ul. Agrykoli 1,

tel. 0-22 629-62-26, 0-22 621-62-41 w. 252

oraz tel./fax 0-22 622-46-74

Redakcja zastrzega sobie prawo wprowadzania zmian i skrótów w materiałach przeznaczonych do publikacji oraz zmian i skrótów tytułów. Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca. Za treść reklam i ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Argraf Sp. z o.o.

TOMASZ DUKIELSKI

Oprac. komputerowe: Katarzyna Płońska

Druk i oprawa: Argraf

03-301 Warszawa, ul. Jagiellońska 76

tel./fax (0 22) 811 51 11, 614 53 31

Nakład: 8000 egz.

Od redakcji

Numer ten w całości poświęcamy zabytkom jednego miasta – Olsztyna, ważnego miejsca na turystycznej mapie Polski, ważnego też z racji swojej historii, w pewnym okresie związanej z osobą Mikołaja Kopernika. Przywilej lokacyjny otrzymał Olsztyn w 1353 r. W ciągu wieków miasto doznało wielu zniszczeń i przeobrażeń, a obecny kształt jego części historycznej jest wynikiem odbudowy po drugiej wojnie światowej. Wprawdzie Olsztyn nie ucierpiał bezpośrednio na skutek walk, ale zdobyty w styczniu 1945 r. przez Armię Czerwoną został podpalony przez czerwonoarmistów. Spłonęło wówczas ponad 40% zabudowy, niemal całe śródmiejskie centrum, a reszty zniszczenia dopełniły późniejsze rozbiórki. Ze względów politycznych znalazł się jednak Olsztyn w grupie miast najszybciej wskazanych do powojennej odbudowy i już w 1947 r. powstał wstępny projekt planowanych działań.

Przy wyborze sposobu odbudowy olsztyńskiego Starego Miasta – czy dokonać wiernej rekonstrukcji zabudowy historycznej, czy wprowadzić formy nowoczesne – przyjęto wariant kompromisowy. Według autorki koncepcji – architekt Hanny Adamczewskiej z Politechniki Warszawskiej – należało zachować rozplanowanie z okresu średniowiecza, ale jednocześnie spełnić wszystkie warunki współczesnego mieszkalnictwa. Dokonany wybór w dużej mierze respektował zasady odbudowy i rekonstrukcji miast w formach historycznych, sformułowane w 1945 r. przez prof. Jana Zachwatowicza, który był pierwszym powojennym generalnym konserwatorem zabytków. W rezultacie na podstawie dwóch szczegółowych planów zagospodarowania dzielnicy staromiejskiej (z 1949 i 1957 r.) wybudowano na olsztyńskim rynku



(fot. Mieczysław Wieliczko)

dwadzieścia kamieniczek, których elewacje nawiązywały do baroku, natomiast domy poza rynkiem otrzymały formy socrealistyczne. Zdaniem Marii Lubockiej-Hoffman, autorki książki „Miasta historyczne zachodniej i północnej Polski. Zniszczenia i programy odbudowy” (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Delegatura w Elblągu, Oficyna Wydawnicza Excalibur w Bydgoszczy, 2004, s. 147), „w późnych latach 40., w okresie apogeum programu J. Zachwatowicza podpartego ideami socrealizmu, nie można było oczekiwać – przy braku przekazów ikonograficznych – innej architektury, jak inspirowanego historycznymi formami pastiszu. [...] W Olsztynie [...], nie mogąc kopiować architektury eklektycznej (pruskiej), posłużono się jedynym możliwym do zastosowania wzorcem – barokiem, w uzasadniony sposób kojarzonym na tych terenach z polskością”.

Na temat swoistej barokizacji Olsztyna – dawniej i dziś – pisze w tym numerze na ss. 3-6 Andrzej Rzempotuch, a o zabytkach z okresu średniowiecza czy secesji dowiedzieć się Państwo z innych artykułów. Polecamy również teksty o śladach pobytu na olsztyńskim zamku Mikołaja Kopernika, o historycznych założeniach zieleni, o olsztyńskich koszarach...

A zatem spotykamy się z zabytkami w Olsztynie.

Lidia Bruszezwska

Numer wydany został przy współpracy Prezydenta Miasta Olsztyna.